PORADNIK GENEALOGICZNY

do badań nad pochodzeniem polskich rodzin ormiańskich

Hanna Kopczyńska-Kłos

Projekt Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich
pt. „Ormianie w Stanisławowie – studium genealogiczne”
dofinansowany ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie
w ramach programu „Patriotyzm Jutra”, 2014 rok.
Licencja CC BY-SA

FUNDACJA KULTURY I DZIEDZICTWA ORMIAN POLSKICH

MUZEUM HISTORII POLSKI

PATRIOTYZM JUTRA

Poradnik Genealogiczny

Drogi poszukiwaczu! Na stronach internetowych *Wirtualnego Archiwum Ormian Polskich* (www.archiwum.ormianie.pl) oraz *Skarbnicy wiedzy o polskich Ormianach* (www.skarbnica.ormianie.pl) zamieściliśmy materiały źródłowe oraz opracowania dotyczące badań genealogicznych. Obok zdigitalizowanych rękopisów ksiąg metrykalnych są to indeksy nazwisk, tłumaczenia, opracowania, drzewa genealogiczne. Mamy nadzieję, że nasza baza pozwoli Ci z wypiekami na twarzy odkryć lub prześledzić powiązania przodków lub powiązania rodzin, których historią się interesujesz.

Jeśli zajmujesz się tym zawodowo, mamy nadzieję, że poniższy przewodnik ułatwi Ci poruszanie się po naszych stronach i przyspieszy Twoją pracę.

Jeśli dopiero zaczynasz swoją przygodę i nie masz odpowiedniego przygotowania zawodowego polecamy dokładne zapoznanie się z poradnikiem. Unikniesz wtedy typowych pułapek w pracy genealoga. Wynik Twojej pracy będzie zgodny z rzeczywistością i będzie oparty na prawdziwych przesłankach, a nie na fałszywych domysłach i interpretacjach.

W naszym poradniku znajdziesz informacje na tematy, zawarte w następujących działach:

1. Ormiańskie księgi metrykalne w Stanisławowie – zarys historyczny
2. Poszukiwania genealogiczne – zasady i pułapki
3. Nazwiska ormiańskie
4. Przydomki ormiańskie
5. Imiona ormiańskie
6. Kim był Twój prapradziadek?

I

ORMIAŃSKIE KSIĘGI METRYKALNE W STANISŁAWOWIE

ZARYS HITORYCZNY

Obowiązek rejestracji ślubów i chrztów w parafiach rzymskokatolickich wprowadził sobór trydencki w 1564 r. Na tej podstawie, w końcu XVI wieku, biskupi polscy nakazali prowadzenie ksiąg zaślubionych i ochrzczonych. Następnie nakazano rejestrację bierzmowanych oraz dokonywanie spisów parafian (tzw. *Status animarum),* a w 1631 r. także rejestrację zmarłych.

Zapewne zasady te obowiązywały również w parafiach ormiańskokatolickich. Najstarsza zachowana księga metrykalna, zawierająca wpisy chrztów, małżeństw i zgonów z lat 1635–1732 pochodzi z parafii lwowskiej.

Pierwszy, drewniany kościół w Stanisławowie powstał w latach 1663–1664, ustanowiono również parafię. Pomimo początkowej niechęci Ormian do unii z Rzymem i wyznawania wschodniego obrządku, wkrótce udało się wprowadzić ryt ormiańskokatolicki. Prawdopodobnie, wraz z powstaniem parafii, rozpoczęto także rejestrację zdarzeń z życia parafian, podobnie jak to miało miejsce w innych kościołach katolickich na terenie Polski.

Najstarsze księgi metrykalne ze Stanisławowa, jakie znajdują się w Archiwum Polskich Ormian przy Fundacji Dziedzictwa i Kultury Ormian Polskich, to:

- Księga ochrzczonych i bierzmowanych z lat 1703–1783 (*Liber natorum et confirmatorum*)
- Księga zmarłych z lat 1715–1829 (*Liber defunctorum*)
- Księga zaślubionych z lat 1700–1813 (*Liber copulatorum)*

Jest bardzo prawdopodobne, że w parafii stanisławowskiej istniała wcześniejsza księga ochrzczonych i bierzmowanych, ponieważ zachowana księga posiada w tytule zapis „księga druga” (*liber secundus*). Niestety jej losy nie są znane.

W projekcie *Ormianie w Stanisławowie – studium genealogiczne* realizowanym w ramach programu *Patriotyzm Jutra,* dwie z najstarszych ksiąg metrykalnych ormiańskokatolickiej parafii stanisławowskiej znajdujące się w Archiwum Polskich Ormian (księga ochrzczonych i bierzmowanych oraz księga zmarłych) zostały przetłumaczone oraz poddane badaniom historycznym i genealogicznym.

Ormiańskie księgi metrykalne w Stanisławowie prowadzone były niemal w całości w języku łacińskim. Zarówno w księdze zmarłych, jak i ochrzczonych niewielką część wpisów dokonano po ormiańsku. Pojawiają się również w tekście łacińskim pojedyncze słowa po ormiańsku, przeważnie są to przydomki lub ormiańskie wersje imion.

II

POSZUKIWANIA GENEALOGICZNE – ZASADY I PUŁAPKI

Dla każdego poszukiwacza korzeni rodzinnych, księgi metrykalne stanowią bezcenne źródło informacji, czasami jest to źródło jedyne. Śledząc zapisy ksiąg, możemy odtworzyć „życiorysy” poszczególnych osób, poznać członków ich rodzin, określić pozycję w społeczności, poznać zawód, pochodzenie, ustalić miejsce pochówku. Możemy zbudować naprawdę bardzo rozgałęzione drzewo genealogiczne własnego rodu.

Aby jednak nie dać się wyprowadzić księgom na genealogiczne manowce i aby odtwarzana przez nas historia rodzinna była prawdziwą historią naszego rodu, unikajmy pułapek i trzymajmy się sprawdzonych zasad.

- Nigdy nie zaczynajmy poszukiwań od razu w najstarszych księgach, tylko dlatego, że pojawia się tam nasze nazwisko (więcej w dziale *Nazwiska ormiańskie*)
- Weźmy pod uwagę to, że nasi przodkowie mogli na co dzień używać np. imienia nadanego na bierzmowaniu, chociaż na chrzcie otrzymali inne imię. Istniały też różne wersje tego samego imienia (więcej w dziale *Imiona ormiańskie*)
- Pamiętajmy, że dwieście, trzysta lat temu, świat wyglądał inaczej niż obecnie, także w zakresie ortografii. Dlatego wyznacznikiem przynależności do rodziny na pewno nie jest forma zapisu nazwiska. Bywa i tak, że nazwisko tej samej osoby w jednym wpisie metrykalnym zapisane jest w różny sposób ! (więcej w dziale *Nazwiska ormiańskie*)
- Bardzo ważne w badaniach genealogicznych rodzin ormiańskich są przydomki Ormian, które były wyznacznikiem przynależności do danego rodu (więcej w dziale *Przydomki ormiańskie*)
- Księgi pisali ludzie – bardziej lub mniej wykształceni, dokładni lub nie, czasami z zacięciem pisarskim, zapominalscy albo fantaści. Zdarzało im się pomylić, coś przekręcić. W późniejszych księgach, w których pojawiają się informacje o wieku, wiek ten podawany był często „na oko”, więc nie należy trzymać się tych informacji zbyt dosłownie.
- Z trzech wspomnianych wcześniej najstarszych ormiańskich ksiąg metrykalnych ze Stanisławowa najmniej dokładna jest księga zmarłych. Chociaż zapisy zgonów z pierwszej połowy XVIII wieku są często bardzo precyzyjne co do określenia na przykład miejsca wiecznego spoczynku zmarłego, to jednak księga ta nie zawiera wpisów zgonów małych dzieci (wpisy te pojawiają się około roku 1770). Na próżno więc możemy szukać dalszych losów jakiś członków naszego rodu, których zapis urodzenia udało nam się znaleźć, zmarli oni jednak we

wczesnym dzieciństwie (śmiertelność niemowląt i dzieci w tamtych czasach była bardzo wysoka).

- Mimo pewnej odrębności kulturowej Ormian, zawierali oni związki małżeńskie z katolikami innych obrządków, unitami (obrządek grecki) i łacinnikami. Ślub zazwyczaj odbywał się w parafii panny młodej, dlatego warto pamiętać, że jeśli nie była ona Ormianką, to rejestracja takiego zdarzenia miała miejsce w księdze parafii, z której pochodziła. Dzieci pochodzące ze związków mieszanych także bywały chrzczone nie tylko w obrządku ormiańskim. Według niepisanej tradycji chrzty takie odbywały się w następujący sposób: jeśli ojciec był Ormianinem, w obrządku ormiańskokatolickim chrzczeni byli synowie, córki zaś w obrządku matki. Analogicznie postępowano, gdy sytuacja była odwrotna. Od zasady tej, stosowanej jeszcze w XIX stuleciu, istniały oczywiście odstępstwa. Grzegorz Abgarowicz, stanisławowski lekarz, urodzony w 1780 r. żonaty był z Franciszką Żeromską, obrządku łacińskiego. Ich ślub odbył się w parafii panny młodej, rzymskokatolickim kościele w Zabłotowie niedaleko Stanisławowa. Pierwsze dziecko, córka, również została ochrzczona w tej parafii. Chrzest syna, zgodnie z tradycją, odbył się w ormiańskim kościele w Stanisławowie. Aktu chrztu trzeciego dziecka, córki, na razie nie udało się odnaleźć, chociaż prawdopodobnie odbył się także w obrządku łacińskim. W przypadku kolejnych dzieci (dwóch córek i syna) odstąpiono od tradycji: wszystkie zostały ochrzczone w parafii ormiańskokatolickiej w Stanisławowie.
- Początek XIX wieku to także okres, w którym wielu Ormian nabywało majątki ziemskie, przechodząc tym samym do warstwy właścicieli i dzierżawców ziemskich (*haeres bonorum, possesor*). Dobra ziemskie często znajdowały się w dość znaczącej, jak na owe czasy, odległości od kościołów ormiańskich. Korzystano więc często z posługi bliskich kościołów obrządku greckiego i łacińskiego, gdzie odbywały się chrzty i pogrzeby. Dość często odbywały się też tzw. chrzty z wody, przeważnie w miejscowej świątyni unickiej albo

rzymskokatolickiej, a pełna ceremonia chrztu wraz z bierzmowaniem miała miejsce w kościele obrządku ormiańskiego, rok, kilka, a nawet kilkanaście lat później .

- Pamiętajmy, ze praca genealoga to właściwie praca detektywa, a tu nie zawsze pośpiech jest naszym sprzymierzeńcem. Warto każdego przodka czy członka rodu „prześwietlić" kilka razy i na różne sposoby, zanim uznamy, że to bezsporny liść na naszym drzewie genealogicznym.

III
ORMIAŃSKIE NAZWISKA

Próbując prześledzić najdawniejsze dzieje rodu w przeszłości napotkamy niestety na wiele trudności. Przeglądając osiemnastowieczne, a także wcześniejsze ormiańskie zapisy metrykalne, musimy pamiętać, że w okresie tym nazwiska, w dzisiejszym rozumieniu tego słowa, praktycznie nie istniały.

Dorośli mężczyźni przyjmowali nazwisko pochodzące od imienia ojca (tzw. nazwisko patronimiczne). I tak syn *Doniga* stawał się *Donigiewiczem,* syn *Bogdana – Bogdanowiczem*, syn *Mikołaja – Mikołajewiczem,* syn *Teodora – Teodorowiczem.* Sytuacja taka powodowała ciągłą zmianę nazwisk w obrębie jednej rodziny.

Prześledźmy taką sytuację na przykładzie.

28 stycznia 1721 roku w parafii w Stanisławowie został ochrzczony Manug, syn ormiańskiego rajcy Krzysztofa Jakubowicza i jego żony Anny. Już w 1730 roku, Manug podawał do chrztu dziecko; w księdze zapisano, że *chrzestnym był Manug, syn Krzysztofa Jakubowicza, wójta.* Do 1739 roku Manug podawał dzieci do chrztu aż sześciokrotnie. W 1747 roku poślubił Katarzynę, córkę wójta brzeżańskiego. Od tej pory znany jest już jako Samuel Krzysztofowicz

(dlaczego Manug stał się Samuelem – w dziale *Ormiańskie imiona).* Trudno powiedzieć, pod jakim nazwiskiem występowały później jego dzieci. Po narodzinach dwóch synów i córki Manug-Samuel opuścił najprawdopodobniej Stanisławów i nie można prześledzić dalszych jego losów w księgach tamtejszej parafii. Zgodnie z regułą nazwisk odojcowskich, jego synowie powinni być znani jako *Manugiewicze* lub *Samuelowicze.* Jednak koniec XVIII wieku przynosi ze sobą powolny kres stosowania tej zasady i czasy stabilizowania się nazwisk dziedzicznych. Dlatego też synowie Manuga w dorosłe życie mogli wejść już pod nazwiskiem ojca, które następnie przekazali swoim dzieciom, ale fakty te można ustalić tylko na podstawie szczegółowych badań genealogicznych.

Jeszcze bardziej zagmatwana jest kwestia nazwisk kobiet. W omawianym okresie, Ormianki do momentu zamążpójścia znane były jako „córki swoich ojców"(*Marianna, córka Stefana Bogdanowicza; Anna, córka Wartana Mikołajewicza,* itd.). W wypadku mężatek dodawano im nazwisko męża z charakterystyczną końcówką *-owa,* często dodając również imię męża. I tak wspomniana wyżej Katarzyna znana była zapewne jako *Katarzyna Samuelowa Krzysztofowiczowa*. W wypadku panien często posługiwano się określeniem pochodzącym od imienia ojca. I tak *Anna, córka Wartana Mikołajewicza*, jeśli zmarła w stanie panieńskim, mogła zostać zapisana jako *Anna Wartanówna.*

Stopniowe zmiany przyniósł czas stabilizowania się nazwisk dziedzicznych, kiedy to również kobiety zaczęły „mieć" nazwisko i każda córka Krzysztofowicza znana była już jako *Krzysztofowiczówna.*

Dodatkowe trudności, na jakie możemy natrafić prowadząc badania genealogiczne, to kompletna wręcz dowolność w zapisywaniu „danych personalnych" parafian. Brak reguł ortograficznych powodował, że nazwisko tej samej osoby zapisywano w różny sposób. Charakterystycznym przykładem jest tu nazwisko *Teodorowicz*, które w stanisławowskich księgach występuje w kilku odmianach: *Todorowicz, Thodorowicz, Theodorowicz.* Klasycznym przykładem

są też różnice w końcówkach *-owicz* i *-ewicz,* które nie mają żadnego znaczenia genealogicznego. Ponieważ nazwiska były odimienne zdarzały się też wypadki nazywania tych samych osób w pozornie różny sposób: *Bogdanowicz* występował także jako *Deodatowicz*, a *Pawłowicz* jako *Bohosowicz* (dlaczego tak się mogło się zdarzyć – w dziale *Ormiańskie imiona*).
Aby nie pogubić się w gąszczu *Bogdanowiczów, Stefanowiczów, Jakubowiczów i Antoniewiczów,* pomocne mogą okazać się ormiańskie przydomki, które często występują na kartach najstarszych ksiąg parafii stanisławowskiej.

IV
PRZYDOMKI ORMIAŃSKIE

W XVIII wieku przynależność rodową Ormian określały przydomki, które występowały często obok nazwisk przyjmowanych od imienia ojca. Używanie przydomków pozwalało rozróżnić osoby o takich samych nazwiskach odojcowskich, czyli takich, których ojcowie nosili to samo imię, ale pochodzili oni z różnych rodzin.
Nazwisko *Donigiewicz* (pisane również w formie *Donikiewicz*) występuje w najstarszych zachowanych ormiańskich księgach metrykalnych ze Stanisławowa bardzo często. Powstało ono od ormiańskiego imienia *Donig* i nazywano tak synów każdego *Doniga.* W zapisach metrykalnych w Stanisławowie nazwisko to pojawia się w konfiguracji aż z ośmioma różnymi przydomkami*: Jaski, Chewang, Hoybab, Kopacz, Kukuc, Piroszka, Perdun, Pisarczuk*. Każdy ze wspomnianych *Donigiewiczów* należał więc do innego rodu. Dla poszukiwaczy rodzinnych korzeni jest to wskazówka, gdzie należy szukać powiązań genealogicznych.

Pochodzenie i źródłosłów wszystkich przydomków ormiańskich nie zostały na pewno do tej pory całkowicie wyjaśnione. Istniały przydomki powstałe od miejsca, z którego wywodziła się dana rodzina, od imion protoplastów rodu, od zawodu lub funkcji pełnionej w społeczności, a także od nazw pospolitych. Poniżej lista przydomków, które pojawiają się w księgach chrztów i zmarłych ormiańskiej parafii w Stanisławowie. Listę podzielono na cztery rubryki. Pierwsza z nich zawiera przydomek w najczęściej spotykanej formie, druga – jego odmiany, formy żeńskie i zdrobniałe, trzecia – nazwiska, przy których dany przydomek występuje, czwarta – **prawdopodobne** pochodzenie lub znaczenie przydomka.

PRZYDOMEK	**ODMIANY FORMY**	**PRZY NAZWISKACH**	**POCHODZENIE ZNACZENIE**
Angus			
Asaj		Donibiewicz	
Barącz	Baroncz Baronci	Owanesowicz Zadykiewicz	por. *Baronios; węg.-orm. Baroncz*
Birar	Birara	Kirkorowicz	
Biszy			por. *Buszcze (ukr. Biszcze) – wieś w okolicy Brzeżan*
Bołoz	Bołos	Antoniewicz Antonowicz Jakubowicz	por. *orm. Bohos (Paweł);* por. też nazwisko *Bołoz* występujące w płd.-wsch. Polsce
Borcz		Krzysztofowicz	

Borsuk	Borsug Borsuczka	Owanesowicz	
Budzad	Budzat		
Bulhanka			
Cacales	Kakales Kakalesowa	Awramowicz Bogdanowicz	
Centwar	Cyntwar Centwarowicz Cyntwarowicz	Krzysztofowicz Mikołajowicz	
Charyb		Aswadurowicz	por. tur. *Charyb* (*cudzy, obcy)*
Chaso	Hasso Chasowicz	Agopsowicz Axentowicz Hankiewicz Manugiewicz Zarugiewicz	
Chewang		Axentowicz Donigiewicz Krzysztofowicz Mikołajewicz	
Chodyra		Theodorowicz	
Chotłubey	Chotłubeyowicz, Chutłubey Kutłubej		por. tur. *szczęśliwy pan*
Chudica	Chodicuwna	Awramowicz Todorowicz	
Cwadziech		Mikołajewicz	
Czaplicz		Axentowicz	

Czoban	Czobanowicz	Bogdanowicz Janowicz Mikołajowicz Owanesowicz Piotrowicz Petrykienc Szymonowicz	por. pers.-tur. *pasterz*
Czuczawa			por. tur. *karzeł*
Edyla	Edilenc	Bogdanowicz Todorowicz	por. *Edyla, Edila (Adela)*
Erepochna	Erepochanowicz	Amirowicz Owanesowicz	
Frenocki			
Haraga	Haragon, Haragan		
Haywaz	Haywazowicz Haywadzejenc	Axentowicz Janowicz Ohanowicz Torosowicz	
Horbaz	Horbazowna		
Hoybab	Huybab	Donigiewicz Janowicz Kirkorowicz Manugowicz Mikołajowicz Owanesiewicz Owanesowicz	
Jaski	Jasky Jaskij	Donigiewicz	por. *Jassy (miasto w historycznej*

	Jascun Joska Ascun Asci Ascin		*Mołdawii)*
Jazłowiecka			pochodząca z Jazłowca
Jołbejest	Jołbejeszt Josbejest Jołbeiest Josbejowicz Jołbejowicz	Bogdanowicz	por. imię *Jołbej*
Kapri	Kapry Capri		por. *Capri (wyspa)*
Karakasz	Kerekesz Kierekiesz Charachasz Kierekasz Karakoszowicz	Bogdanowicz Janowicz Mikołajewicz Mikołajowicz Piotrowicz Petrowicz Szymonowicz	por. imię *Karakasz* (tur.)
Kopacz	Kopaczka	Donigiewicz Stefanowicz	
Kosa			
Kukuc	Hochoc Hochocowna	Donigiewicz	
Lachman	Łachman	Bogdanowicz	por. *Iłach (Polak)*
Lusajenc	Lusigajenc		por. imię *Lusig*

			(Łukasz)
Łangernag	Łangernak Langernag Langrnag Langyrmag Łangyrnak Łanmag Łangermag	Bogdanowicz Janowicz Mikołajowicz	
Maramorusz	Maramorosz		por. *Maramorosz (miasto, obecnie w Rumunii)*
Mechdesi		Bogdanowicz	por. orm. *pielgrzym*
Moszoro			
Nedi	Neda	Bedrosowicz	
Pasakas	Passakas		por. imię *Passakas* (orm.)
Piroszka		Donigiewicz	
Perdun		Donigiewicz	
Pisarczuk	Pisarczuczka	Donigiewicz	syn pisarza
Pyrtyk	Pyrtik Pertik Pertyk Pertyg	Mikołajewicz Tumanowicz	
Pytuł	Pytul Pytulenc Petuł Pituł	Kirkorowicz Mikołajewicz Tumanowicz	

Romaszkan			
Roszka	Rosko Roszko Roska Rożka	Bogdanowicz Dawidowicz Krzysztofowicz Stefanowicz Zarugiewicz	
Rura			
Seni	Seny Senici	Axentowicz	
Szczupaczka		Bogdanowiczowa	
Szlak	Szlaka Szlakowa	Todorowicz Theodorowicz Zachariasiewicz Zadygiewicz	
Szmuklir	Smukler Szmuklirenc	Bogdanowicz Sahagowicz	
Trzyszeląg	Triszelong Tryseląg Trzyszeluch Trzyszeloch Triselong Triseląg Triseluh Tresel Trysel Triszelo Trisz. Tresz.	Antoniewicz Antonowicz Jakubowicz	

	Trzyszelągowa		
Tuhlik	Tuchlik Tulik	Michalewicz Michałowicz	
Tutum	Dadumowicz	Jakubowicz Niersesowicz Warteresowicz	por. orm. *arbuz*
Urmanci		Bogdanowicz Stefanowicz Torosowicz Wartanosowicz	por. *Urmań (wieś w okolicy Brzeżan)*
Warszawski			pochodzący z Warszawy
Woytowicz	Wuytowicz		syn wójta
Zazulka	Zaziulka Zazulowa	Bogdanowicz	por. *Zazule (wieś w okolicy Złoczowa)*
Zier		Kirkorowicz	

Los przydomków w dalszej historii stabilizowania się nazwisk ormiańskich bywał różny. Niektóre z nich (np. *Ajwaz, Barącz, Kopacz, Maramorosz*) przejęły funkcje nazwisk i przetrwały do dzisiaj. Inne, przeciwnie, wyszły z użycia, a przedstawiciele rodów „pieczętujących się" danym przydomkiem pozostali znani pod nazwiskami patronimicznymi (np. *Trzyszeląg, Szlak, Jaski*). Niektóre, wraz z galicyjską nobilitacją członków danej rodziny, weszły w skład nadanych nazwisk jako przydomki szlacheckie (*de Bołoz Antoniewicz, de Rosko Bogdanowicz*). Herb *Bołoz*, którym pieczętowała się rodzina Antoniewiczów, zawdzięcza również swoją nazwę temu ormiańskiemu przydomkowi o nieustalonym do tej pory pochodzeniu.

V

ORMIAŃSKIE IMIONA

W osiemnastowiecznych stanisławowskich księgach metrykalnych odnajdujemy całą gamę ormiańskich imion nieuchronnie jednak wypieranych przez imiona łacińskie.

W większości wypadków nadawano dzieciom imiona łacińskie. Jeśli nadawano dziecku imię ormiańskie, zapisywano także jego odpowiednik łaciński. Imię ormiańskie zapisywano w języku ormiańskim. Odpowiedniki łacińskie powstawały najczęściej poprzez analogię znaczeniową imienia (*orm. imię Warte pochodzące od słowa „ward" co znaczy „róża" – łac. Rozalia*) lub tłumaczenie na wariant łaciński (*orm. Hagopsza – łac. Jakub*). Jednak czasem trudno jest znaleźć logiczne uzasadnienie takich zamienników. Na przykład ormiańskie imię *Manug* utożsamiano z łacińskim *Samuel, Zarug* z *Szymonem, Chatuna* z *Katarzyną. Rozalią,* oprócz *Warte,* bywała także ormiańska *Gulaf* i *Piruza.* Prowadziło to często do sytuacji, że jedna osoba znana była pod dwoma imionami, ormiańskim i łacińskim.

Wśród imion łacińskich występowały tylko takie, które miały swoich świętych patronów. Czasami zapisywano dokładnie, imię którego świętego otrzymało dziecko na chrzcie (np. *Jakub z Nisibis, Andrzej Avellino*).

Niektóre imiona występowały w różnych formach. Klasycznym przykładem jest tu imię *Deodat* czyli *Bogdan,* stąd syn *Deodata* najczęściej bywał *Bogdanowiczem.* Podobnie, po „przetłumaczeniu" syn *Bohosa* mógł stać się *Pawłowiczem,* a syn *Owanesa – Janowiczem.*

Zgodnie z obrządkiem ormiańskim, ceremonia chrztu połączona była z ceremonią bierzmowania, dzieci otrzymywały więc dwa imiona. Czasami otrzymywały ich więcej (np. dwa na chrzcie i dwa na bierzmowaniu). Bywały jednak sytuacje, kiedy nadawano dziecku na chrzcie i bierzmowaniu to samo

imię. Zdarzały się też wypadki, gdy osoba posługiwała się w codziennym życiu imieniem nadanym na bierzmowaniu.

Zgodnie z tradycją ormiańską, nowo narodzonym dzieciom nadawano, w pierwszej kolejności imiona po dziadkach. Tak więc najstarszy syn otrzymywał imię pod dziadku ojczystym, a córka po babce ojczystej. Ale tak, jak to zwykle bywa, zdarzały się odstępstwa od tej reguły. Przy tej okazji warto wspomnieć, że dziadkowie w wielu przypadkach podawali do chrztu swoje wnuki.

Często również nadawano dzieciom imiona po zmarłym wcześniej starszym rodzeństwie. Jeśli więc natrafimy na dwoje albo więcej dzieci pochodzących z jednego małżeństwa o tym samym imieniu, możemy być pewni, że starsze dziecko zmarło przed narodzeniem swojego imiennika.

W księgach pojawiają się imiona świętych charakterystycznych dla kultury wschodniej i kościoła ormiańskiego: *Mariane* (patronka: św. Małgorzata Antiocheńska, znana w prawosławiu jako Męczennica Maryna*), Gajane (*także: *Gajanna, Gajana) i Rypsyma (Hripsime)* – święte wspominane razem 29 września, *Nerses, Wartan, Grzegorz Oświeciciel, Kajetan.*

Poniżej tabela zawierająca ormiańskie imiona z najstarszych stanisławowskich ksiąg chrztów i zgonów oraz ich łacińskie odpowiedniki (jeżeli udało się je ustalić).

IMIĘ ORMIAŃSKIE	**ŁACIŃSKI ODPOWIEDNIK LUB ZAMIENNIK**
Abgar	
Aksent Axent	Auxentius Augustyn
Amira	Jeremiasz
Aswadur	Bogdan
Azat	Zofia

Azata	
Bedros	Piotr
Bohos	Paweł
Chaczeres Chaczum Chaczig Chaczko	Krzysztof
Chancun	Elżbieta
Chatuna Chatun Chatunka	Katarzyna Matrona
Cziczak Cziczag Cziczaga	Flora Floryda
Donig	Dominik
Dolwat	Fortunata Szczęsna
Dzahig	
Dzaszchatun Dżyszchatuna Dziaszchatuna Dzaschatuna	
Edila	Edylia Adela
Edisz	Edeltruda
Gajane	Gajana, Gajanna, Cajanna
Giragos	Cyriak
Giuresz	Cyryl

Gulaf Guluf	Róża
Hagopsza Hagopszah	Jakub
Hanko	Jan
Hripsime	Rypsyma
Jusdine	Justyna
Kaspar	Kacper
Kirkor	Grzegorz
Kreczun	Józef
Kristosdur	Krzysztof
Lusig	Łukasz
Lustidin	Łucja
Manug	Samuel
Mardyros	
Mariane	Małgorzata
Mayram	
Manuszag Manuszaga Manuszaka Manusaga Manuszach Manusagia Manuszak Manuszaczka	Katarzyna
Melich Mechledes Melik	

Melika	
Melkon	Melchior
Minas	
Murad Murat	
Ohan	Jan
Oshihad Oshiada Oskihad Osgihad Wosgihad Oskiahada Oskiada	Aurelia
Owanes	Jan
Peruza	Rozalia
Sahag	Izaak
Sefer	Seweryn
Soltan Sultan	
Syrma Sirma	Aurelia
Szadar	Katarzyna
Szakar	Zachara
Szuszan	Zuzanna
Tuman	Tomasz
Wartan	Walerian
Warte	Róża Rozalia

Warteres	
Zadik	
Zadur	Bogdan
Zarug Dzarug	Szymon
Zatrig Zatriga Sariga	Rozalia

VI

KIM BYŁ TWÓJ PRAPRADZIADEK?

Wielu z nas zadaje sobie pytanie, kim byli nasi przodkowie, co robili na co dzień, czym się wyróżniali, czy byli znani, skąd przybyli. Często jedyną odpowiedź na takie pytania odnajdziemy w księgach kościelnych.

O statusie naszych przodków świadczyła tytulatura określająca przynależność do danej warstwy społecznej. Mieszkańców miast określano z reguły słowem *famatus/famata* czyli sławetny/sławetna. Zamożniejszych i wyżej stojących w hierarchii miejskiej definiowano jako *honoratus/honorata* (zacny/zacna) lub *spectabilis (*czcigodny). Dla szlachty zarezerwowane były tutuły: *nobilis* czyli szlachetny, *generosus* – urodzony , *magnificus* – wielmożny, *illustrissimus ac magnificus* – jaśnie wielmożny. Duchowieństwo określano przeważnie tytułem *reverendus* (wielebny). O statusie społecznym świadczył też… status społeczny chrzestnych. Im większa ich liczba i bardziej znaczące zawody lub funkcje, tym wyższa była pozycja rodziców w miejscowym społeczeństwie.

Jeżeli nasz przodek uprawiał konkretny zawód albo zajmował jakieś stanowisko, istnieje duża szansa, że prowadzący księgi o tym wspomniał. Możemy więc spotkać: pisarza (*scriba, notarius publicus*), lekarza (*medicus*), kupca (*mercator*), szewca (*sutor*), urzędnika (*cancellista*), organistę (*organarius*), wójta (*advocatus*), rajcę (*consul*), obywatela (*civis*), sędziego (*judex*), a nawet mistrza paśniczego (*cingulorum magister*) i dzwonnika (*campanarius*). W późniejszym okresie – *haeres bonorum* czyli dziedzica dóbr.

W księgach możemy też odnaleźć klucz do powiązań rodzinnych. Być może przy jakimś nazwisku zapisujący dodał *avia (*babka), *frater germanus (brat rodzony), olim (*niegdyś – na oznaczenie osoby zmarłej).

Czytając księgi, być może uda się nam odnaleźć drogę do dalszych poszukiwań. Przy katolikach innych obrządków przeważnie zapisywano: *ritus latini* (obrządku łacińskiego), *ritus graeci* (obrządku greckiego). Przy osobach spoza parafii starano się dodać skąd pochodził, albo jakiej był narodowości:

Berezanensis – z Brzeżan

Tismenicensis – z Tyśmienicy

Cutensis – z Kut

Leopoliensis – ze Lwowa

Moldaviensis, ex Moldavia – z Mołdawii

Sniatynensis – ze Śniatyna

Suczavensis – z Suczawy

Czerniovensis – z Czerniowiec

Horodensis – z Horodenki

Camieniensis – z Kamieńca

Crimensis – z Krymu

Armenus - Ormianin

Germanus – Niemiec

Polonus – Polak

Ruthenus – Rusin

advena Georgianus – przybyły z Gruzji

Constantinopolitanus – z Konstantynopola

Adzarus – z Adżarii

Moschovicius – Rosjanin

Persus – z Persji

Origentalis peregrinus – pielgrzym ze Wschodu

W stanisławowskiej księdze zmarłych zachowały się bardzo dokładne opisy miejsc pochówku na starym ormiańskim cmentarzu, który okalał kościół i po którym niestety nie ma żadnego śladu. Dowiemy się więc, że ktoś spoczął w pobliżu bramy, ktoś inny w pobliżu dzwonnicy, a ktoś pod figurą Krzyża.
Niektórych parafian chowano wewnątrz kościoła: w podłodze, pod chórem, w grobowcu pod zakrystią, pod ołtarzem św. Kajetana. Niektórzy zmarli gdzieś daleko poza Stanisławowem, ale zachowano o nich pamięć na łamach parafialnej księgi i także odnotowano tę okoliczność.

Mówi się, ze stare księgi skrywają tajemnice.

Dzięki technicznym możliwościom współczesnego świata, stare księgi z archiwalnego mroku przenoszą się na światło dzienne. Każdy, chociaż wirtualnie, może je dotknąć osobiście i rozpocząć swoją przygodę z genealogią, odnaleźć korzenie własnego rodu, odkryć własną tożsamość, chociaż na chwilę poczuć atmosferę sprzed kilkuset lat.
W *Wirtualnym Archiwum Polskich Ormian* w zakładce *Księgi metrykalne* znajduje się aktualny wykaz wszystkich metrykalnych ksiąg ormiańskich, które do tej pory udało się zlokalizować, wraz z informacją o ich dostępności w sieci w postaci rękopisu oraz sporządzonych indeksów nazwisk. Na stronie *Skarbnica*

wiedzy o polskich Ormianach zamieszczamy drzewa genealogiczne trzech rodów związanych ze Stanisławowem: Abgarowiczów i Abgaro-Zachariasiewiczów (od Abgara Sułtanowicza), Bołoz Antoniewiczów (od Antoniego Jakubowicza) oraz Rosko Bogdanowiczów i Bohdanowiczów de Oroszeny (od Stefana Roszki). Zostały one uzupełnione, w miarę możliwości, o wiadomości źródłowe, pochodzące z prasy i innych publikacji. Drzewa, czekają oczywiście na dalsze uzupełnienia, zwłaszcza o informacje najnowsze, których z kart archiwalnych ksiąg nie można się dowiedzieć. Liczymy na pomoc wszystkich zainteresowanych pod adresem genealogia@ormianie.pl

Hanna Kopczyńska-Kłos

Życzymy udanych poszukiwań
i odkrywania historii polskich Ormian

Zrealizowano dzięki dofinansowaniu Muzeum Historii Polski w ramach programu Patriotyzm Jutra